

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовао комисију На седници одржаној 27. априла 2016. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду донело је одлуку (бр. 1141/1 од 05. маја 2016. године) о образовању Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Катарина Вучић предала под насловом „Слика Срба и националне судбине у делу Јакова Игњатовића”. 2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. др Зорица Несторовић, ванредни професор, српска књижевност, 01.11.2011, Филолошки факултет Универзитета у Београду 2. др Мило Ломпар, редовни професор, српска књижевност, 22.12.2010, Филолошки факултет Универзитета у Београду 3. др Миливој Ненин, редовни професор, српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 17.03.2005, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Катарина (Велимир) Вучић 2. Датум рођења, општина, република: 29. 1. 1972. Прокупље, Република Србија 3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 2012. година, Филолошки факултет Универзитета у Београду, „Религиозни аспекти раних дела Милоша Црњанског”; 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: српска књижевност
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Слика Срба и националне судбине у делу Јакова Игњатовића ”

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графика и сл.

Докторска дисертација **мр Катарине Вучић „Слика Срба и националне судбине у делу Јакова Игњатовића”** укупно има 443 странице. Композиционо посматрано ова дисертација има осам делова (Увод, 1–7; Експлицитна поетика Јакова Игњатовића, 7–38; На Доситељевској линији, 39–90; Дела историјске тематике, 91–168; Политички лик, 169–199; Дела са темом из савременог живота, 200–415; Закључак, 416–430; Литература, 431–439).

Основни предмет овог изузетно успешно реализованог истраживања јесте на који начин, у ком обиму и са којом контекстуализацијом (историјском, личном, националном, друштвеном, политичком, културолошком...) слика Срба и националне судбине одликује разноврсан опус једног од најинтригантнијих стваралаца у српској култури XIX века. У том смислу су истражена, из тог угла представљена и анализирана његова фикционална (романи и приповетке) и нефикционална дела (мемоарска проза, есејистика, публицистика, књижевнокритички текстови, полемички радови и студије). Из до сада доступне и објављене грађе, докторанд је ексцерпирео и довео у непосредну везу све оне елементе који потичу из фикционалног и нефикционалног пишчевог опуса и тако, први пут до сада у овој мери и на овај начин, умрежио она тежишта која су обликотворна у изградњи слике Срба и националне судбине писца који се сматра једним од најзначајнијих представника српског реализма, али истовремено и контраверзама испуњеног представника српске заједнице у угарској средини XIX века.

Ово истраживање своје резултате изводи из анализе Игњатовићевог односа према свим питањима везаним са положај Срба у Угарској у XVIII и XIX веку, односа који је реконструисан и анализиран и у домену књижевног рада и у домену нефикционалне грађе. Овај контрастивни приступ, захтевнији по докторанда, одабран је с разлогом јер је довођењем у непосредну везу пишчевог дела са чињеницама из његове политичке биографије умногоме осветљен свет јунака његове прозе, начини карактеризације протагониста његовог наратива о српској заједници у угарској средини, али и у историјским временима, типологија јунака, тематско—мотивски регистар, однос према дефинишућим питањима националне културе Срба. Из те перспективе сагледана, његова проза добила је једну димензију о којој је у досадашњим истраживањима било истраживано, али која је сада израсла у саговорника његове политичке мисли који каткад са њом дели исто мишљење а каткад је проблематизује. Но, упоредна анализа, која је доследно спроведена, довела је до занимљивих резултата од којих је можда најинтересантнији онај који предочава, описује и анализира сусрете Игњатовића-писца са Игњатовићем-јавним послеником.

Рад је употпуњен библиографијом коју чине примарна (16 библиографских јединица) и секундарна литературе (130 библиографских јединица) и пропратним апстрактима и изјавама.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Након уводног дела у којем се даје занимљив портрет Јакова Игњатовића као писца и јавне личности, докторанд у другом поглављу дисертације анализира експлицитну поетику овог представника реализма у српској књижевности. Тежишта ове анализе положена су у (1) домен родољубивости његовог концепта литературе, (2) разумевање националне улоге коју српска књижевност има, (3) однос МИ:ДРУГИ и његову варијацију НАШЕ:ТУЂЕ због питања утицаја стране литературе и феномена „туђе књиге” у контексту очувања националног идентитета српске заједнице у Угарској, (4) фигуру националног писца или *писца за род*, (5) институционализовање књижевне праксе и (6) проблем српског романа. Посебан допринос истраживању представљају увиди у специфичност Игњатовићевог положаја у

српској култури. Тако је истакнуто његово доследно инсистирање на прожимању српске културе и њене уметности, тачније на томе да „српска књижевност и српски народ деле исту судбину, да опстанка народа без његове књижевности не може бити јер, када замре његова књижевност, нестаће и сам.”(30). Занимљив је и докторандов став да се Игњатовићева експлицитна поетика заснива на националном и моралистичком, тенденциозном, став који је изведен из помне анализе Игњатовићевих текстова ове врсте с посебним освртом на његову типологију романа која разликује ИСТОРИЈСКИ РОМАН (чија је тема српска прошлост, национална катастрофа, ликови значајне историјске личности, приступ поетски с примесама трагичког, а стил узвишен) и СОЦИЈАЛНИ РОМАН (чија је тема савремени социјални живот, ликови обични људи, приступ критички, а стил хумористичко–сатиричан).

Треће поглавље представља вредан допринос поетичком и књижевноисторијском проучавању нове српске књижевности јер промишљањем у литератури већ формиране *доситејевске линије* као развојне нити наше књижевности у XVIII и XIX веку, докторанд показује зашто је неопходно у тај низ српских писаца придодати и Јакова Игњатовића. Занимљиви су увиди који израстају на контрастивној анализи Игњатовићевог романа из српског протореализма и раног српског романа, али и промишљању односа Видаковић–Игњатовић, Сарајлија–Игњатовић и Стерија–Игњатовић. Посебно место припада разумевању категорија националног идентитета код писаца *доситејевске линије* (од Захарија Орфелина да Љубомира Ненадовића у интерпретацији Ненада Николића) и Јакова Игњатовића.

Четврто поглавље доноси анализу Игњатовићевих дела историјске тематике и то како нефикционалних, тако и фикционалних (*Ђурађ Бранковић, Манзор и Џемила, Краљевска снаха, Дели Бакић, Крв за род...*). Од посебног значаја је низ ваљаних увида у Игњатовићево разумевање историје, његов критички однос према традицији („Игњатовић тежи критичком сагледавању историје са идеалом истине у средишту целокупне поетике, задржавајући традиционалну свест о катастрофи која је велики српски народ скренула са главног историјског тока у расцепканост и анонимност.”, 138–139), као и анализа места које историјска мисао овог писца остварује у оквирима српске историографије. „Тежећи осмишљавању историјских процеса, у младости заговорник обнове Душановог царства и идеје великих људи као носилаца повести, Игњатовић у старости, у духу научног и метафизичког оптимизма и тада већ анхроне вере у моћ знања, проповеда спонтано враћање денационализованих Срба матици под дејством науке и просвећености које воде истини. (...) Иако је његова књижевна фикција из савременог живота управо хроника српског нестајања, темељна одлика на плану велике историјске наратије остаје историјски оптимизам који се, заснован на феноменима прошлости протеже у сферу „историје будућности”. (139)

Пето поглавље доноси политички лик Јакова Игњатовића. У њему је врло акрибично и утемељено, уз уважавање историографске и књижевноисторијске литературе, предочено низ елемената политичке активности славног писца српског реализма (почеци, кључни текстови, политички заокрет...) која је сагледана из угла историјско–политичких околности српског живота у Монархији. Посебно потпоглавље посвећено је односу књижевности и политике у активностима Јакова Игњатовића. „Писац и човек често нису иста личност и не морају бити сагласни. Писац и политичар – још мање. Један може бити нешто много боље и другачије од другог. Ако је Игњатовићева политичка мисао српском народу последње деценије његовог живота наносила штету, његова књижевност доноси му и данас трајну корист.” (197)

Шесто поглавље је по броју страница најобимније поглавље доктората мр Катарине Вучић. На преко двеста страница докторанд анализира Игњатовићева дела са темом из савременог живота, тачније она по којима се одређује његово место у српској књижевности. Осврћући се најпре на богату и разубуђену традицију тумачења његове прозе овог типа, она исписује занимљив прилог проучавању рецепције Игњатовићевог дела која се кретала негде између оспоравања и уздизања. Докторанд истиче да „што год да су истраживачи

Игњатовићевог дела писцу замерали, од његовог времена до данашњих дана, нико није оспорио једно – разноврсну и богату збирку упечатљивих јунак.” (205) И управо на типологији јунака коју самостално изводи, утемељује и описује, докторанд реконструише слику Срба и националне судбине у овом типу прозе Јакове Игњатовића. У том смислу анализира све романе овог дела опуса, приступајући им проблемски. То значи да у први план издваја одређене категорије које упоредно разматра у свим текстовима као што су: модерна индивидуалност, национални обрасци, етичка димензија, ауторски коментар, тенденциозност, слика села и града... Унутар потпоглавља која се утемељују у овим категоријама остварени су прави мали интерпретативни медаљони, упечатљиво написани, утемељено анализирани, с добрим увидима, с помацима у традицији тумачења...У ред таквих спада одељак „Жртве поетизоване стварности и кокете. Поступак књижевне интерполације” који укључује и тему читања и тип литературе као основе за идеализацију стварности, „Тема љубави – ’женидба и удадба’” које је у Игњатовићевим хумористичким романима и приповеткама огледало деструисаног етичког обрасца, „Сељак у граду. Метатекст и поезија бирцуса”, „Фигура сународника”, „Фигура владара” или „Прилог Бахтиновој концепцији гротеске” у којем се, на пример, већ установљеним основама за проучавање парадигме слике света Игњатовићевих романа као што су топоси „изокренутог света” и „метафоре позоришта”, додаје још и топос карневала, јер, како истиче докторанд: „Игњатовићев књижевни пут од *Милана Наранџића* и *Чудног света* шездесетих до *Патнице* из осамдесетих година века може се посматрати као пут осиромашења и деформисања уметничких потенцијала гротеске у свету дехуманизоване стварности, при чему долази до преминације само једног њеног квалитета. Услед тога смањују се уметнички ефекти, а дело поприма изразито тенденциозни и критички карактер. Игњатовићева гротеска (под условом да је дефинишемо идући за Бахтином, на трагу народне комике и гротеског реализма, а не за Кајзером), сва је у друштвеном и људском, са доминантно комичним и сатиричним, али и трагичним потенцијалима.” (408)

У закључку су линије интерпретације сведене, истакнута њена основна тежишта и заокружен поглед на слику Срба и националне судбине у делу Јакова Игњатовића.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

уз

напомену:

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Катарина В. Вучић, „Стерија и Игњатовић – једна паралела”, *Књижевност и језик*, LXIII/1-2, 2016, стр. 65–78

УДК 821.163.41.09. Поповић. Ј.С.
821. 163.41.09. Игњатовић Ј.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У својој докторској дисертацији „Слика Срба и националне судбине у делу Јакова Игњатовића”, мр Катарина Вучић указује:

(1) Могуће је препознати пишчеву свесну намеру „заснивања одабраног националног културноисторијског модела у коме прошлост и садашњост као предмет књижевне фикције имају различите улоге и подлежу обради различитим средствима и стиливима.” (38) У Игњатовићевог поетици упркос условно посматрано назначеним контрадикторностима у третману теме и избору јунака у типовима романа, нема недоследности ни противуречности

јер се начело критичности појављује као обликотворно за „формирање свести о историјском идентитету посредством књижевне фикције.” (37)

(2) Јаков Игњатовић је позициониран у низ писаца тзв. доситејевске линије управо на основу теме националне ангажованости, вредновања улоге књижевности у изградњи и очувању националног идентитета једног народа, питања језика, утилитаристичког концепта литературе, рационалистичке димензије...

(3) Извршена је утемељена анализа Игњатовићеве прозе (историјске и савремене тематике) из угла проблема који је дат у наслову докторске дисертације што је с једне стране потврдило њену оправданост, док је са друге изнедрило низ ефектних, оригиналних и научно утемељених прилога досадашњој традицији тумачења дела овог писца.

(4) Установљено је да је Игњатовић творац „најродољубивије српске експлицитне поетике која га је учинила једним од идеолога романтичарског покрета.” (416) јер је у својом делима засновао „националну књижевну и културну стратегију”, што је прецизном анализом и доказано.

(5) Контрастивном анализом дата је упоредна слика Игњатовића као политичара и Игњатовића као писца.

(6) Контрастивном анализом дата је упоредна слика Игњатовићеве историјске и реалистичке фикције с аспекта основне теме (слика Срба и судбина националне судбине).

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је **мр Катарина Вучић** предала под насловом „**Слика Срба и националне судбине у делу Јакова Игњатовића**” на основу напред наведеног закључује да се овој докторској дисертацији и у целисти и у појединим аспектима може дати позитивна оцена.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација коју је мр Катарина Вучић предала под насловом „**Слика Срба и националне судбине у делу Јакова Игњатовића**” прихвати и да се кандидат позове на одбрану докторске дисертације.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Зорица Несторовић, ванредни професор
2. др Мило Ломпар, редовни професор
3. др Миливој Ненин, редовни професор